

GOLNAZ HASHEMZADEH BONDE

LUONTAINEN
KÄYTÖS

SUOMENTANUT JAANA NIKULA

HELSINGISSÄ KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ OTAVA

Suomen Kulttuurirahasto on tukenut kirjan kääntämistä ja julkaisua maailmankirjallisuuden suomennostuen kustantamojen apurahalla.

Otavan Kirjasäätiö on tukenut suomentajan työtä.

Ruotsinkielinen alkuteos

Naturliga beteenden

Copyright © Golnaz Hashemzadeh Bonde 2022

Published by agreement with Ahlander Agency

Suomenkielinen laitos © Kustannusosakeyhtiö Otava 2024

ISBN 978-951-1-46794-6

OTAVA
KIRJAPAINO

Keuruu 2024

Rakkaille lapsille Korrielle ja Teddielle

Äitiydelle ei ole teonsanaa.

Äiti on jotain joksi tullaan, ei jotain mitä tehdään.

Emme puhu äitimisestä, siitä että saa osakseen äitiyttä.

Äiti on aulis sana, joka kuvaa vain sitä että joku on

kantanut ja synnyttänyt.

Sana, joka pettää lapsen.

1.

MILTÄ NAISEN PITÄISI kuulostaa, kun hänen vatsaansa leikataan auki? Kun sisuksista nostetaan jotakin mikä on ollut osa häntä, mutta muuttuu nyt erilliseksi? Miten leikkauspöydällä pitäisi maata? Miten pitäisi suhtautua veitseen, joka erottaa hänestä sen mikä on ollut omaa? Onko normaalia olla hiljaa ja pysyä tyyneesti aloillaan? Odottaa hartaana sitä, mille ei kuitenkaan mitään mahda? Antaa vain kainosti ja itsensä unohtaen tapahtua jotakin mikä ei ole omassa vallassa? Lily oletti niin, koska häntä tuijotettiin. Hän makasi paikallaan vapisevana, tahraisena ja verta vuotaen. Hän toimi ilmeisesti väärin. Ei ollut vielä edes päästy alkuun, mutta hän oli jo tehnyt kaiken väärin.

Kirkas loisteputki häikäisi. Loiste lankesi hänen ylleen kuin valonheittimestä, teki hänestä salin keskipisteen ja jätti muut yleisöksi. Niinkö se oli? Ei siltä tuntunut. Tuntui kuin hänellä ei olisi salissa suurempaa väliä, kaikki rullasi omassa tahdissaan ja järjestyksessään, hän oli potilas joka pian vaihtuisi toiseen. Vain yksi keho muiden joukossa. Hän makasi kyljellään kapealla pöydällä. Miksi se oli niin kapea? Mitä jos hän kierähtäisi lattialle. Entä jos hän tippuisi ennen kuin kaikki oli saatu valmiiksi ja lapsi putoaisi hänen mukanaan kaakelilattialle. Hän näki mielessään miten lapsen pää halkeaisi, kuin vesimeloni osuessaan

betonilattialle. Hän puristi silmänsä kiinni niin tiukasti kuin pystyi.

Hän tunsi kylmät kädet vartalollaan, mahdottoman määrän käsiä. Ne painoivat häntä, yrittivät kiertyä hänen ympärilleen. Ne pakottivat hänen polvensa vatsan päälle, mutta hän pani vastaan ja yritti suojautua. Hän tunsi pitkän neulan painuvan jälleen selkäänsä ja puri lujasti huultaan. Neula painui sisään, mutta törmäsi nikamiin eikä päässyt pidemmälle. Hän olisi halunnut vastustella ja pyytää heitä lopettamaan, mutta se ei kuulunut hänen rooliinsa.

Sen sijaan hän nauroi, häneltä pääsi kikatus ja hän kuuli itsekin miten omituiselta se kuulosti. Kimeää naurua, vaikka mikään ei ollut hauskaa. Hän tunsi tekevänsä itsestään nyt salin keskipisteen vaikka ei olisi pitänyt. Salissa emmittiin, toimenpiteet keskeytettiin. Joku sanoi jotakin ja kaikki irrottivat otteensa hänestä.

Tuli aivan hiljaista. Vielä äsken kaikki olivat olleet työn touhussa, mutta nyt oli rauhallista. Odotettiin jotakin, mutta Lily ei tiennyt mitä. Ei kuulunut muuta kuin hänen äänensä. Hän pikemminkin tunsi kuin kuuli äänen virtaavan kurkustaan. Se tuli samasta paikasta kuin nauru, mutta oli toisenlaista. Kuulosti ainakin toisenlaiselta. Hän veti henkeä ja tunsi äänen, joka kuului yhä uudelleen, tunsi sen värjyvän. Hän kuulosti eläimeltä, joka on joutunut satimeen eikä pääse ansastaan. Hän kuvitteli hoitajien perääntyvän ja toteavan, että toimenpide on keskeytettävä. Ei ollut järkevää jatkaa, hänen kanssaan ei voinut jatkaa. Hysterinen nainen. Ei onnistunut puudutus eikä synnytys. Parasta antaa olla.

Lily vilkaisu Marcusta vasta myöhemmin, kun neula oli painettu selkään ja puutumisen oli alkanut. Marcus istui hiljaa hänen vierellään ja puristi hänen kättään kuin krampissa. Hän ei ollut sanonut sanakaan sen jälkeen kun he olivat tulleet saliin. Hän näytti pelästyneeltä. Lily mietti hetken, kumpi Marcusta pelotti, Lily vai leikkaus. Hän olisi halunnut puhua Marcuksen kanssa lähinnä siksi, että olisi tuntenut heidän olevan siinä yhdessä. Ettei olisi ollut yksin. Ettei hän yksin olisi vastuussa tapahtumista. Mutta hän ei keksinyt mitään sanottavaa.

Puudutuksesta huolimatta hän tunsu kirurgin kätet vatsaansa. Sormet olivat hänen sisällään ja hipoivat hänen elimiään. Ne kiertyivät etsien sen ympärille mikä oli hänen sisällään. Sitten hän tunsu miten kätet kiskoivat jotakin. Hän painoi kasvonsa Marcuksen käsivartta vasten. Marcuksen metsäinen tuoksu tuntui turvalliselta. Lily upposi siihen ja Marcus luuli hänen nojautuvan kättään vasten. Silloin Marcukseen tuli eloa kuin napista painaen. Hän tuli lähemmäksi ja halasi Lilyä.

”Poika syntyy pian”, Lily kuiskasi ja Marcus nyökkäsi kuin olisi ymmärtänyt. Hän näytti nyt siltä kuin he olisivat yhdessä, samalla asialla. Hänkin itki. Lily hyväili hänen poskeaan ja hän suuteli Lilyn kämmentä. Lily sulki silmänsä ja keskittyi seuraamaan kirurgin käsiä kaikilla aisteillaan. Paine yltyi mutta helpotti yhtäkkiä. Hetken ajan huoneessa oli aivan hiljaista, kukaan ei hievahtanutkaan.

”9.03”, kirurgi sanoi äkkiä.

”9.03”, joku toisti.

”Onneksi olkoon”, kirurgi sanoi. Muutkin onnittelivat heti kuorossa. Onnitteluja ei ollut tarkoitettu Lilylle eikä oikeastaan kenellekään. Sitten tuli taas hiljaista.

Lily katseli salissa ympärilleen. Hän tunsu Marcuksen kysyvän katseen, kuin hänellä olisi ollut kaikki vastaukset. Nyt huoneessa liikuttiin ripeästi. Joku kiirehti pöydän pääpuolen ohi ja Lily oli näkevinään uskomattoman pienen jalan, pelkän loittonevan,

poistuvan jalan. Eihän poika voinut olla salissa, ei kai hän ollut voinut syntyä Lilyn kuulematta. Olisiko hänet viety pois ennen kuin Lily oli edes nähnyt häntä?

”Voisiko isä tulla mukaan?”

Marcus oli kuin liimattuna tuolilleen eikä hievahtanut kuullessaan kysymyksen. Hän ei näyttänyt käsittävän kenestä puhuttiin. Hoitaja tuli ja tarttui häntä käsivarresta. Hän nousi nopeasti ja hämmentyneenä. Lily ojensi kätensä Marcuksen jälkeen kuin olisi odottanut, että tämä vetäisi hänet mukanaan, mutta mies oli jo poissa. Tuli hiljaista. Hoitajat kiertelivät salissa ja tekivät sen mitä piti tehdä, keräsivät tavaroita, kuurasivat ja siivosivat. Lily katseli loisteputkea. Hän ei kyennyt nousemaan eikä kääntymään. Kukaan ei puhunut hänelle. Kaikilla oli oma roolinsa ja tehtävänsä. Paitsi hänen ruumiillaan, joka makasi pöydällä avoimena, verta vuotavana ja tyhjennettynä.

Ei tästä tule mitään, hän ajatteli. Toiveet olivat olleet korkealla. Hän oli tiennyt koko ajan, että toivoi liikoja, kaikkea sellaista mitä ei ollut ansainnut. Hän ei saisi lasta. Hän ei ollut niitä, jotka saivat lapsia. Hän kääntyi katsomaan seinäkelloa ja yritti keskittyä viisareihin. 9.03, kirurgi oli sanonut. Kuinka kauan siitä jo oli? Minkä verran aikaa saisi kulua?

Hän sulki silmänsä ja yritti laskea hengenvetojaan pysyäkseen selvillä sekunneista ja ajasta. Hän mietti mitä sekuntien kuluminen merkitsi, veivätkö sekunnit elämän pieneltä ruumiilta vai täyttivätkö sen voimalla? Hänen poikansa. Poikaa he olivat odottaneet. Oliko tullut poika? Kukaan ei ollut sanonut hänelle mitään. Sydän jyskytti. Voi tätä pöyhkeyttä. Hän kun oli kuvitellut, että kaikki mikä oli rikki voitaisiin korjata ja menneisyys korvattaisiin tulevaisuudella. Hän painoi kynnet kämmeniinsä. Siinä nyt makasi hän, joka luuli saaneensa lapsen. Hän, joka oli uskotellut itselleen, että voisi olla olemassa jotakuta varten. Siinä hän makasi hiljaa ja tynnosti ja jätti jäähyväisiä panematta edes vastaan. Hän sanoi hyvästit ennen kuin oli edes kuullut pojan

ääntä. Hän makasi siinä ja päästi irti pojasta, vaikka hänen olisi pitänyt suojella tätä. Se oli väärin. Ei hän sitä ollut tarkoittanut vaan aivan päinvastaista.

Hän veti syvään henkeä ja avasi silmänsä. Ja samalla hetkellä hän kuuli huudon. Lapsi huusi suljetun oven takana. Se yski ja huusi eikä Lily ollut koskaan kuullut niin kovaa ääntä. Se oli kaikkein tunnistettavin ja läpitunkevin huuto. Lily yritti kääntää päätään mutta ruumis ei vielääkään totellut häntä. Niinpä hän sulki jälleen silmänsä ja kuunteli huutoa. Samalla hän laski lapsen hengenvetoja. Hän kuunteli parkumista ja laski, eikä aikaa mitattu enää kellon viisareiden vaan lapsen hengityksen mukaan. Hän kuunteli ja laski ja huuto vain yltyi. Hän kuunteli ja laski ja paino asetettiin varovaisin käsin hänen rinnalleen. Hän avasi silmänsä ja huuto oli nyt tauonnut. Sen sijaan hän tunsi hengityksen ihollaan ja sitten sydämen lyövän omaansa vasten. Apposen avoimet kirkkaat silmät tuijottivat häntä. Hän ja lapsi katselivat toisiaan hiljaisina. He katselivat toisiaan ja lapsi kääntyi häntä kohti ja hakeutui hänen rinnalleen, kuin he olisivat maanneet sillä tavoin ennenkin, kuin tämä olisi pelkkää toistoa.

2.

LILY HEITTI PEITON yltään ja nousi sängystä. Hän siristeli silmiään valoisassa huoneessa ja otti univilttinsä tyynyn alta. Seinäkellon viisarit olivat kolmen kohdalla, mutta hän oli jättänyt kaikki valot päälle menessään nukkumaan. Jostain kuului pauketta. Hän ei saanut selville mistä ääni tuli. Hän hiipi sängystä ja kurkisti eteiseen.

”Äiti”, hän kuiskasi ja kuulosteli hetkisen vastausta. Nyt meteli kuului lähempää. Hän huomasi, että se kuului ulko-oven takaa. Hän juoksi eteisen poikki äidin huoneeseen. Sänky oli pedattu ja tyhjä. Ei se ollut yllätys. Hän oli tiennyt, ettei äiti olisi huoneessaan.

Pauke kaikui nyt kovempänä ja rappukäytävästä kuului puhetta, miehen ääntä.

”Helvetin huora, mihin sinä luulet meneväsi?”

Lily tiesi kuka miehelle vastaisi.

”Tommy, ota nyt rauhallisesti. Ota iisisti nyt.”

Pauke taukosi ja Lily kuuli naisen yrittävän puhua rauhallisesti, jotta samalla rauhoittaisi miestä.

Hän kurkisti ovisilmästä ja näki Tommyn retuuttavan Gunillaa käsivarresta. Tommy ravisteli Gunillaa ja työnsi seinää vasten. Lily ei nähnyt Gunillan kasvoja, mutta arvasi Tommyn ilmeestä, että Gunilla oli varmasti peloissaan. Nyt Tommy veti Gunillan jaloilleen ja kiskoi tätä perässään yläkertaan. Heidän asuntonsa ovi pamahti kiinni ja Lily vilkaisi kattoon kuullessaan

jysäyksen. Hän kuuli iskujen, toisenlaisen paukkeen, alkavan. Hän juoksi puhelimeen ja tarttui kuulokkeeseen. Ensin hän ajatteli soittaa äidille, mutta muutti mieltään. Äiti ei ilahtuisi Lilyn soitosta. Hän soitti sen sijaan hätänumeroon, joka koulussa oli opetettu.

”Hätäkeskus. Mitä on tapahtunut?”

”Hei.”

”Niin, mitä on tapahtunut?”

”Soitan, kun meidän naapuri, yksi Gunilla... tarvitsee apua.”

”Millaista apua?”

Lily empi. Kysymys tuntui liian laajalta.

”Haloo? Haloo, pikkuinen, oletko vielä siellä?”

”Hän tarvitsee apua, koska häntä lyödään.”

”Tarkoitatko, että naapuriasi pahoinpidellään parhaillaan?”

Lily painoi kätensä kuuloketta vasten ja keskittyi kuuntelemaan.

”En tiedä lyödäänkö häntä parhaillaan, mutta ainakin äsken. Hän oli meidän oven takana koputtamassa, mutta minä en avannut.”

”Tiedätkö, kuka naapuriasi lyö?”

”Tiedän, sen nimi on Tommy.”

”Asuvatko Tommy ja Gunilla yhdessä?”

”Asuvat”, Lily vastasi. ”Gunilla on Tommyn äiti.”

Nainen oli vaiti. Sitten hän kysyi varovasti:

”Onko Tommy lapsi? Pahoinpiteleekö lapsi Gunillaa?”

Lily pudisti päätään.

”Haloo? Oletko siellä?”

”Ei, Tommy on iso, hän on aikuinen.”

”Okei, me lähetämme jonkun katsomaan miten Gunilla voi. Onko siellä joku vanhempi, jonka kanssa voisin puhua?”

Lily painoi kuulokkeen nopeasti paikoilleen ja juoksi sänkyyn. Hän ryömi peiton alle ja kiskoi sen kasvoilleen. Hän katui, että oli noussut sängystä ja sekaantunut asiaan. Mitä, jos poliisi

tulisi käymään heilläkin ja haluaisi puhua äidin kanssa. Tai jos Tommy arvaisi, että Lily oli soittanut. Ehkä Tommy suuttuisi hänelle vielä pahemmin kuin Gunillalle.

Hän makasi hievahtamatta ja kuunteli, mutta enää ei kuulunut mitään. Ei lyöntejä yläkerrasta, ei askeleita rappukäytävästä. Kukaan ei koputtanut heidän ovelleen, ei Tommy, ei Gunilla, eikä poliisikaan. Ei kuulunut mitään. Tavallaan se oli rauhoittavaa. Lily sanoi itselleen, että oli vain nähnyt unta. Mitään ei oikeasti ollut tapahtunut, se oli ollut kuin elokuvaa. Mutta juuri ennen kuin nukahti, hän sanoi itselleen jotain muuta.

Olisi ollut hyvä, jos poliisit olisivat tulleet. Se olisi ollut hyvä minulle, ja Gunillalle.

3.

HE IMEYTYIVÄT TOISIINSA kiinni ensi hetkestä alkaen. Jackin paljas iho painui Lilyn ihoa vasten ja he takertuivat yhteen. Lily ei ollut milloinkaan tuntenut sellaista lämpöä, ikään kuin hänen ihollaan olisi ollut oma tietoisuus ja se olisi kuumentunut juuri siitä missä Jack makasi. Hän yritti olla liikahtamatta, mikä oli vaikeaa, koska hän vapisi vieläkin. Hän ei voinut sille mitään, hoitajat sanoivat, että se johtui puudutuksesta. Hän koetti pysyä rauhallisena ja hengittää tasaisesti. Jackin pitkät silmäripset lepäsivät poskipäillä. Poika ei piitannut, hänellä oli hyvät oltavat. Lily näki, että pojalla oli kaikki hyvin.

Joku toi pienen pyörillä kulkevan muovilaatikon, jätti sen heidän viereensä ja kumartui heitä kohti.

”No niin, nostetaanpa poika tänne.”

Lily tuijotti ojennettuja käsivarsia ja katseli naista joka odotti, että hän antaisi tälle poikansa, sen enempää tämä ei vaatinut. Naisesta oli vain helpompaa, että lapsi oli yhdessä paikassa ja äiti toisessa, nyt kun hänet pian kuljetettaisiin omaan huoneeseensa. Se oli pelkkä käytännön toimi, kyllä Lily sen ymmärsi, mutta ei siinä silti tuntunut olevan järkeä eikä logiikkaa. Pitäisikö hänen nyt nostaa poika sylinsä lämmöstä mokomaan muovilaatikkoon? Hän vilkaisi laatikkoa, joka oli kova ja kylmä ja kolisi metallikehikossaan.

Hän pudisti päätään. Nainen ei näyttänyt ymmärtävän ja ojensi käsiään vieläkin lähemmäksi. Lily painoi Jackin tiukemmin rintaansa vasten. Hän työnsi laatikkoa kauemmas vapaalla